Gerd Faltings, dobitnik Abelove nagrade za 2026. g.

Željko Hanjš

Norveška akademija znanosti i književnosti ove je godine dodijelila Abelovu nagradu za 2026. Gerdu Faltingsu s Instituta Max Planck za Matematiku u Bonnu u Njemačkoj, za uvođenje važnih alata u aritmetičkoj geometriji i rješavanju dugogodišnjih diofantskih Mordellovih i Langovih slutnja.

Nagrada se dodjeljuje svake godine, počevši od 2003. za iznimne doprinose u matematici. Nazvana je tako po Norveškom matematičaru Nielsu Henriku Abelu (1802. – 1829.) povodom 200 godina njegova rođenja.

Gerd Faltings je istaknuti matematičar u aritmetičkoj geometriji čije su ideje i rezultati uvelike oblikovali jedno cijelo matematičko područje. Ne samo da je dokazao važne slutnje, nego je i uveo teorijske okvire koji su desetljećima usmjeravali kasnija istraživanja. Diofantske jednadžbe, tj. polinomijalne jednadžbe čija se rješenja traže isključivo u skupu cijelih ili racionalnih brojeva, nalaze se u središtu njegovih istraživanja u aritmetičkoj geometriji. Istaknuto mjesto u tom području ima Mordellova slutnja, koju je 1922. formulirao Louis J. Mordell, a koja tvrdi da svaka nesingularna algebarska krivulja, s redom većim od jedan, definirana na skupu racionalnih brojeva, ima samo konačno mnogo racionalnih točaka. Taj je problem desetljećima bio jedno od središnjih otvorenih pitanja u teoriji brojeva. Faltingsov dokaz donio je posve novi pristup kombinirajući algebarsku geometriju, teoriju visina i strukturu abelovih varijeteta. Njegove metode ne samo da su riješile Mordellovu slutnju 1983., danas poznatu kao Faltingsov teorem, već su uvele alate koji su duboko transformirali diofantsku geometriju. Za ovaj rezultat Faltings je dobio Fieldsovu medalju 1986. godine.

Rođen je 1954. u Zapadnoj Njemačkoj, gdje je studirao matematiku i fiziku na Sveučilištu u Münsteru i doktorirao 1978. Nakon kratkog istraživačkog boravka na Sveučilištu Harvard u SAD-u, radio je na Sveučilištu Wuppertal u Njemačkoj, a 1985. postao je međunarodno poznat kada je dokazao Mordelove slutnje. Od 1985. do 1994. bio je profesor na Sveučilištu Princeton u SAD-u. U tom je razdoblju, u dva mandata, bio gostujući znanstvenik na Institutu za napredne studije (Institute for Advanced Study) u Princetonu. Zatim se vraća u Njemačku te preuzima vodeću ulogu na Institutu Max Planck za matematiku. Kao jedan od najistaknutijih matematičara u svojoj zemlji privukao je vrhunske znanstvenike te je Institut učinio jednim od vodećih svjetskih središta za aritmetičku algebarsku geometriju.

Dobio je brojne prestižne nagrade. Uz Fieldsovu medalju, dobitnik je i Gottfried Wilheim Leibnizove nagrade 1996. godine kao i drugih desetak priznanja koja potvrđuju njegov izniman doprinos u razvoju moderne aritmetičke geometrije i teorije brojeva.

Svečana dodjela Abelove nagrade održana je 26. svibnja 2026. u Svečanoj auli u Oslu u Norveškoj.